

THEMA

'ROEMENEN MOETEN LEREN ANALYSEREN EN ZELF OPLOSSINGEN AANDRAGEN VOOR PROBLEMEN'

Oost-Europa wordt nogal eens gemakkelijk over het hoofd gezien wanneer gesproken wordt over ontwikkelingssamenwerking. Pieter van Abshoven pleit voor meer inzetten en uitwisseling. Voor Van Abshoven is 'de rol van West-Europeanen in Oost-Europa een andere, en gaat veel verder dan het aanleren van nieuwe technologieën.' Volgens hem ligt het grootste gemis op een ander terrein. Hoe de Roemenen, in alle geleidingen van de maatschappij, met elkaar omgaan. 'Daar is iets mis mee.'

Pieter van Abshoven

De laatste tijd wordt er in de ontwikkelingswereld een discussie gevoerd over de inzet van technische assistentie. In die discussie richt men zich vooral op het Zuiden. Op het overdragen van technologie, over tropenartsen. Het is goed dat die discussie gevoerd wordt. Maar tot nu toe herken ik, werkende in de Roemeense hoofdstad Boekarest, weinig van onze eigen situatie in de discussie.

Betere omgang

De rol van West-Europeanen hier in Oost-Europa is een andere, en gaat veel verder dan het aanleren van nieuwe technologieën. Hier ligt het grootste gemis op een ander terrein: de omgang met elkaar. De omgang tussen ouders en kinderen, tussen burens onderling, tussen verkoper en klant, tussen chef en ondergeschikte, tussen leraar en leerling. Maar dat zijn dingen die men niet in een cursus leren kan. Het probleem is nog zo algemeen en dominant, dat niemand hier in zijn directe omgeving voorbeelden kent van een positieve manier van omgaan. Dat kan men ook alleen maar leren, doordat men het een ander ziet 'voorleven'.

Dat kan maar op twee manieren gerealiseerd worden. Ten eerste de mogelijkheid creëren dat een groot aantal mensen van hier voor bijvoorbeeld een stage van een half jaar of een jaar naar het Westen komt. Daarvoor dient allereerst de visumplicht afgeschaft te worden.

Een ander groot probleem is het ontbreken van enige ervaring met het analyseren van problemen en het formuleren van oplossingen daarvoor. De chaotische situatie in Roemenië en het feit dat men zeer vaak geconfronteerd wordt met niet goed uitgewerkte en doordachte ideeën wijzen in die richting.

Uit het hoofd leren

Opvallend is dan dat het analfabetisme laag is en het aantal afgestudeerde academici hoog. Als je dan ook nog mensen tegenkomt die met een gemiddeld cijfer hoger dan negenen-eenhalf afgestudeerd zijn, is dat in

het begin heel verwarrend. Als dan achteraf blijkt dat iedereen hier afstudeert met dergelijke cijfers, dan begint er een lichtje te dagen. We weten nu inmiddels dat het hele onderwijssysteem van hoog tot laag er nog steeds op gericht is om de studenten complete handboeken uit het hoofd te laten leren, en daarom pennen tijdens college's alle studenten zich blauw, om tijdens het examen precies te kunnen herhalen wat de docent met enorm veel zekerheid heeft staan beveren. We hebben hier te maken met een systeem waarbij niemand, uitgezonderd de Chef, ooit enige verantwoordelijkheid heeft gekend.

Zelf oplossingen aandragen

Er heerst een houding om mensen te beschouwen als minderjarig en handelsombekwaam. Het is dan ook niet verwonderlijk dat velen uiterst onvolwassen gedrag ten toon spreiden. Als je tegen een dergelijke puberale klas gaat zeggen, en nu citeer ik minister Herfkens van Ontwikkelingssamenwerking in een interview met *Prospekt* (tijdschrift over Rusland – red.) 'dat ze zelf moeten gaan vaststellen wat de problemen zijn, en zelf oplossingen moeten gaan aandragen er er zelf voor moeten zorgen dat ze kijken waar ze de meest dringende behoefte aan hebben', dan kan iedere leraar wel bedenken wat daar uit zal komen. Om dat enigszins te laten functioneren, is langdurige training en intensieve begeleiding nodig. Dan helpt een cursus van een paar dagen niet, want het risico is groot dat men dan toch alles alleen maar uit het hoofd leert. De mogelijkheid is om op grotere schaal dan tot nu toe het geval is, West-Europeanen hier in te zetten op allerlei functies. Zodanig dat ze met zoveel mogelijk lokale mensen contact hebben en de mensen begeleiden bij juist het zelf analyseren van problemen en het uitwerken van ideeën.

De vrees die elders geuit wordt voor culturele beïnvloeding is hier niet van toepassing. De mensen zelf geven aan dat het grootste probleem hier de mentaliteit is, zoals die door de communistische dictatuur gecreëerd is.

Men realiseert zich ter dege dat op sociaal cultureel gebied erg veel veranderen moet. In deze fase hoeven we dus als West-Europeanen niet overbezorgd te zijn voor de confrontatie van verschillende normen- en waardensystemen. Aan die confrontatie bestaat hier nu juist de grootste behoefte! ♦

Uitspraken van minister Herfkens over ontwikkelingssamenwerking in Oost-Europa. In Prospekt nr. 1 – 2001 (p. 3 t/m 6), tijdschrift over Rusland.

'In het begin van de jaren negentig, vlak na de val van het communisme, was er in de Nederlandse politiek en in de Derde Wereldbeweging echt nul interesse voor het onderontwikkelde deel van het voormalige Sovjetrijk en de Balkan. Ik heb me daar altijd aan geërgerd en me er in het openbaar dikwijls kritisch over uitgelaten. Ik vond het een vorm van omgekeerd racisme. Klaarblijkelijk zijn we wel solidair als baby's sterven met een zwarte huid, maar interesseert het ons niet als hetzelfde gebeurt in Europa. Ik heb de traditionele ontwikkelingswerkers, de Derde Wereldbeweging, de solidariteitsbeweging die

passiviteit altijd verweten.' 'Het viel me al op toen ik nog bewindvoerder bij de Wereldbank in Washington was: echt niemand in de Nederlandse politiek was in Oost-Europa geïnteresseerd. Frits Bolkestein was de uitzondering. Hij was het enige kamerlid dat altijd vroeg als ik in Nederland was: "Kunnen we even bijpraten?". Nederland heeft zich nooit echt het belang van Oost-Europa gereïaliseerd. En dat doet het eigenlijk nog steeds niet. De keren dat ik het in de Kamer aan de orde heb gesteld, zie je ze wegdommelen.'

'Een van de dingen die mij zijn opgevallen in de discussie over ontwikkelingshulp aan Oost-Europa is dat mensen met nul achtergrond in ontwikkelingssamenwerking weer precies dezelfde fouten maken die we eerder begingen in Afrika en Azië. Precies dezelfde fouten, allemaal. Het is nog steeds: "Wij weten beter". Er zijn weer allerlei nieuwe mensen die denken dat varkentje wel even te wassen. Alle bekende fouten worden weer gemaakt. Weer wordt het naïeve pleidooi gehouden dat er "moet worden geholpen", gewoon er naar toe gaan en beginnen. En die arme Russen, die kregen tien verschillende missies over de vloer die wel even het rechts-

systeem zouden moderniseren.' 'Laat ze ter plekke vaststellen wat de problemen zijn. Laat ze zelf oplossingen aandragen en zorg er dan voor dat ze krijgen waar ze de meest dringende behoefte aan hebben. Coördineer je activiteiten met andere donoren. Dat is dus het beleid dat Nederland voorstaat.'

'Ik moet eerlijk zeggen dat ik de belediging aan het adres van de Oost-Europeanen nog oneindig veel groter vond dan die aan mensen in traditionele ontwikkelingslanden. Ten eerste zijn ze daar vaak nog beter opgeleid dan wij, nou ja in sommige sectoren. En ten tweede: wij zelf hadden ook geen antwoord op hun problemen. Wisten wij hoe die transitie moest? Hoe van de oude communistische orde een moderne economie te maken?' 'Er zijn fouten gemaakt die niet zouden zijn gemaakt als er in een eerder stadium mensen met ervaring in ontwikkelingssamenwerking zouden zijn bij gehaald. Natuurlijk moest die markteconomie er komen, dat blijf ik vinden, maar we hadden kunnen weten dat je eerst de instituties op hun plaats moet hebben. Nu was het een cold turkey, met maffia-economieën als gevolg.' ♦

